

Kolekce inspirovaná lidovým krojem

Helena Kolníková

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Ateliér Design obuvi

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Helena Kolníková**
Osobní číslo: **K14021**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimédia a design – Design obuvi**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Kolekce obuvi a doplňku inspirovaná lidovým krojem**

Zásady pro vypracování:

1. Teoretická část:

Studium a rešerše dostupné literatury a dalších zdrojů na téma lidového kroje historie, typy krojů, výšivky, symbolika barev a motivů, materiály, krojová obuv, hledání souvislostí. Analýza již existujících projektů inspirovaných lidovým krojem v módě a designu, kritické zhodnocení jednotlivých děl.

2. Praktická část:

Návrh a realizace autorské kolekce obuvi v počtu tří párů a doplňku inspirované lidovým krojem reflektující nabyté poznatky z teoretické části práce. Transformace do současného městského prostředí. Popis a kresebné návrhy dokumentující vývoj jednotlivých modelů.

Textová část teoretické a praktické části v minimálním rozsahu 20 normostran.

Obrazové přílohy v minimálním počtu 15 stran.

Součástí odevzdané práce je plakát o rozměrech 100x70 cm v tištěné podobě.

Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní e-mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce: **minimálně 35 normostran**
Rozsah příloh: **minimálně 15 normostran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. Lidové kroje z České republiky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-293-6.

ŠTÝBROVÁ, Miroslava. Boty, botky, botičky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-986-7.

ŽIDLICKÝ, Vladimír. Kyjovsko: lidé, kroje, tradice. Brno: Atelier Zidlicky, 2011. ISBN 978-80-254-9920-7.

UHLÍKOVÁ, Lucie, TYLLNER, Lubomír a Zdeněk UHEREK, ed. Kultura společnost tradice: soubor statí z etnologie, folkloristiky a sociokulturní antropologie. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2005. ISBN 80-85010-71-2.

BAUGH, Gail. Encyklopedie textilních materiálů: [příručka módního návrháře]. Praha: Slovart, c2012. ISBN 978-80-7391-616-9.

Vedoucí bakalářské práce: **MgA. Veronika Bartošíková**
Ateliér Design obuvi
Datum zadání bakalářské práce: **1. listopadu 2017**
Termín odevzdání bakalářské práce: **11. května 2018**

Ve Zlíně dne 8. prosince 2017

doc. Mgr. Irena Armutidisová
děkanka

doc. Mgr. Ivan Titor
vedoucí ateliéru

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 9. 5. 2018

Helena Kohníková Malá
Jméno, příjmení, podpis

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce požítovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

²⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše, přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá folklorními oděvy a hledá inspiraci v lidovém kroji.

V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy a shrnuta historie lidových krojů. Je zde přiblížený kroj jako takový a charakterizována je také obuv k němu určená. Část je věnovaná současným autorům, kteří se inspirojí folklórem.

Praktická část popisuje postup při tvorbě a hledání inspirace především z krojů a tradic z oblasti Východního Slovácka. Cílem je vytvořit obuv do městského prostředí s folklorními prvky.

Klíčová slova: Folklor, lidový kroj, design obuvi

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with folklore clothing and seek inspiration in folk costumes. In the theoretical part there are defined basic terms and a brief history of folk clothing. A folk costume is described here and also there is characterized folklore footwear. Certain part is devoted contemporary authors who are looking for inspiration in folklore.

The practical part describes the process of creating collection and looking for inspiration especially from folk costumes and traditions from the region of East Moravia. The aim is to create a collection of footwear for the urban environment.

Keywords: Folklore, folk costume, traditional costumes, shoe design

Mé poděkování patří paní MgA. Veronice Bartoškové za vedení mé bakalářské práce a za užitečné rady při tvorbě celé kolekce, díky kterým jsem se neustále posunovala dál. Mé díky také patří MgA. Petře Filákové za ochotu a pomoc při tvorbě.

Poděkování patří i mé rodině a mým blízkým za dlouholetou a všestrannou podporu, kterou mi věnovali po celou dobu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 OBECNÁ HISTORIE LIDOVÝCH KROJŮ	10
1.1 KROJ	12
1.1.1 Barvení tkanin	13
1.1.2 Symbolika barev.....	14
1.1.3 Výšivky a cifrování	15
1.2 KORYTNÁ.....	16
1.2.1 Zvyky a tradice.....	16
1.2.2 Korytňanský kroj.....	17
1.2.3 Ženský kroj.....	18
1.2.4 Mužský kroj	21
2 OBUV KE KROJI	22
2.1 KRPCE	22
2.2 PAPUČE	22
2.3 DŘEVÁKY	23
2.4 STŘEVÍCE	23
2.5 HOLÍNKY A ČIŽMY	24
3 FOLKLOR JAKO INSPIRACE	25
3.1 SOUČASNÉ POJETÍ VÝŠIVKY	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
4 KONCEPT KOLEKCE A INSPIRACE	29
4.1 INSPIRAČNÍ KOLÁŽE	29
4.2 VÝŠIVKY	31
4.3 MATERIÁL A BAREVNOST	33
4.4 DESIGN OBUVI.....	34
4.4.1 Model č. 1.....	35
4.4.2 Model č. 2.....	36
4.4.3 Model č. 3.....	37
4.4.4 Doplněk	38
5 ZÁVĚR	39
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	40
SEZNAM OBRÁZKŮ	41
SEZNAM PŘÍLOH	43

ÚVOD

Lidový kroj vnímám jako vzácný oděv dědicí se z generace na generaci. Téma bakalářské práce jsem si vybrala na základě svého vztahu k folkloru, který byl u mě upevňován už od dětství. Proto je mým záměrem vytvořit kolekci inspirovanou lidovým krojem, konkrétně krojem z místa mého bydliště Korytná, kde se dodnes dodržují krojové slavnosti a tradice. Folklorní oděvy a místní obyčeje jsou mým velkým inspiračním zdrojem, a proto neopomenou zmínit místní tradice, s nimiž je tento oděv úzce spjat.

V kapitolách teoretické části se budu věnovat všeobecné historii lidových krojů od poloviny 18. století, přiblížení ženského kroje, důvodům nošení kroje, symbolice barev a výšivky. V dalších kapitolách se zabývám krojovou obuví a také tím, jaká obuv se nosila dříve a jaká se nosí dnes. Dále bude na konkrétních příkladech ukázáno, jak s tímto tématem pracují současní designéři.

V praktické části si kladu za cíl navrhnout a vytvořit kolekci obuvi a doplňků, která bude vycházet z předchozího zkoumání. Budu se snažit spojit tradiční folklorní prvky s moderními a vytvořit tak obuv vhodnou do městského prostředí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OBECNÁ HISTORIE LIDOVÝCH KROJŮ

Lidový kroj je tradiční oděv, který charakterizuje svými prvky určitou dobu, oblast a obyvatele určitého kraje či příslušníky některých spolků. Lidové kroje si po celou dobu své existence uchovávají staré a ověřené lidové prvky, které se přenášejí z generace na generaci, čímž se v odívání zachovává určitá tradice.¹

Kroj se vyvíjel a měnil po dobu několika staletí. Mnoho motivů je možné zařadit už do samotného počátku letopočtu. Čím je nahlíženo do historie hlouběji, tím méně informací se zde nachází, proto zde nebude popisována celá cesta vývoje lidových krojů, ale jen několik nejdůležitějších mezníků.

V 18. století se na celém území Čech a Moravy nosily rozmanité kroje lišící se kraj od kraje. Všude bylo možné vidět vesnický lid v rázovitém obleku, který lze chápat jako výrazný projev individuality. Některé kroje byly bohatě zdobené, jiné byly skromnější. Kroj byl totiž utvářen podle způsobu života, povahy obyvatel a v neposlední řadě podle příslušnosti k určité vrstvě obyvatelstva.²

Poprvé byl viděn lid oděný do krojů při korunovaci císaře Leopolda II. na českého krále, která se uskutečnila v Praze roku 1791. Další slavnost, která se nesla v podobném duchu, byla korunovace Ferdinanda V. v roce 1836. Do příprav byl zapojen prakticky celý národ, takže kroje z jednotlivých českých krajů putovaly do Prahy. Jelikož bylo vše velmi dobře malířsky zdokumentováno, zachovaly se tak první doklady o slavnostním oděvu tehdejší doby. Tyto malby, na nichž jsou zobrazeny první typy krojů, jsou dodnes uloženy v Národopisném oddělení Národního muzea.³

Odívání prostého lidu a šlechty bylo naprosto odlišné. Šlechta například zakazovala prostému lidu zdobit své oděvy honosnými výšivkami a krajkami. K největšímu rozvoji krojů došlo až v období feudalismu, ale kvůli zákazu stěhování nevolníků zůstal kroj v jedné vývojové linii a lišil se jen podle panství. Prostý lid si vše vyráběl a zpracovával sám, a to od pěstování lnu a konopí až po chov ovcí na vlnu.⁴

Na vývoj lidových krojů měly vliv dva faktory, jejichž prolínání jim dalo základ. První je skupina prastarých prvků obyvatel venkova, druhou skupinou jsou vlivy rozmanitých

¹LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 7. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-293-6.

²STRÁNSKÁ, Drahomíra. *Lidové kroje v Československu*. Díl I, Čechy. 1. vyd. Praha: J. Otto, 1949, s. 1.

³LANGHAMMEROVÁ, Jiřina, ref. 1, s. 20

⁴LANGHAMMEROVÁ, Jiřina, ref. 3, s. 22

módních trendů v historických dobách. Tyto skupiny narážely na staré formy oděvů a působily na jejich přetváření a vývoj.⁵ Na vzhled krojů měly také vliv návštěvy vzdálených jarmarků, trhů a poutí, kde se mohly prosté ženy inspirovat materiály, barevností a zdobností. U kroje byla nejdůležitější praktičnost a nenáročná údržba, postupem času se praktická funkce změnila a kroj se oblékal při svátečních příležitostech.⁶

Díky dochovaným malířským dokumentům je možné dozvědět se mnohé o charakteristice kroje. Kromě již zmíněných korunovačních obřadů dokumentovaly i další práce oděv dané doby. Šlo především o mědiryty W. R. Grünera z počátku 19. století, na nichž jsou zachyceny mužské a ženské kroje z hlavních regionů. Muži jsou zobrazeni v rozepnutých kabátech, pod nimiž mají vesty, na nohou vyšší holeňovou obuv a na hlavách různé klobouky a čepice. Ženy jsou často zobrazeny v sukních se zástěrami, na nohou mají střevíce a na hlavách čepice s křídly. Grünerova jedinečnost díla spočívá v pochopení krojového potenciálu a shrnutí jeho rysů.⁷

Z moravských regionů jsou považovány za významné moravské a slezské kroje – ty zachycují soubory kvašů z roku 1814, které pochází od různých autorů a mají různě odlišné výtvarné úrovně. Pozdější litografie Wilhelma Horna zobrazuje velmi precizně dvojice mužů a žen oblečených v moravských krojích v roce 1837.⁸

O oblečení venkovanů z první poloviny 19. století svědčí také bohaté muzejní sbírky, které zahrnují například rustikální šat s bohatou výšivkou nesoucí jak prvky renesančního stylu, tak i baroka a mladšího empíru. Patrný je široký výběr materiálů a obvykle i drahé dobové látky – hedvábí, samet, brokát, hedvábné stuhy a šátky. Fenomémem kroje z tohoto období je bílá i barevná výšivka na šátcích a zástěrách.⁹

Na konci 19. století uzrál lidový kroj do pevných poloh. Roku 1895 byla pořádána nejvýznamnější výstava lidových krojů, kde byly získány předměty z oblastí Čech, Moravy, Slezska a Slovenska. Do této výstavy se promítl obraz tradičního venkova s kroji, zvyky a řemesly předešlých generací. Kroje se tak stávají symbolem regionů a objevují se na výstavách, slavnostech a národních akcích.¹⁰

⁵STRÁNSKÁ, Drahomíra, ref. 2, s. 4

⁶ŠTĚPÁNOVÁ, Irena a Věra MĀRZOVÁ. *Lidový oděv v Čechách 19. století*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 11

⁷LANGHAMMEROVÁ, Jiřina, ref. 4. s. 22–28

⁸Tamtéž

⁹Tamtéž, s. 25

¹⁰Tamtéž, s. 31

V západních Čechách, a především na jihovýchodní Moravě, se osobité kroje dožily dneška, a naskýtá se příležitost tyto tradiční oděvy vidět naživo. Jaký oděv se v jednotlivých krajích nosil, je možné spatřit pouze v muzeích a soukromích sbírkách.¹¹ V minulosti byl velmi oblíbený lidový zvyk Jízda králů, který probíhal na Slovácku v téměř každé vsi. Dnes tato tradice znovuožívá. Asi nejznámější a nejpopulárnější je Jízda králů ve Vlčnově, jež má za sebou již několik set let starou tradici.

1.1 Kroj

Kroj je lidový oděv těsně spjatý s příslušnou oblastí, často přímo s obcí. Lidové kroje jsou jednou z nejvýznamnějších součástí kultury a jsou chápány jako tradiční oděv venkovských obyvatel.

Typy krojů se dělily podle události, k níž byly určeny. Pracovní kroje se nosily jen příležitostně, stejně tak i kroje všední. Tyto kroje nebyly tak bohatě zdobené jako kroje sváteční, oblékané na nedělní mši nebo na obřady. V zimním období přibývají k mužským krojům beranice a kožichy. Na Slovácku jsou ženské kroje obohaceny o kratší kožichy – *vlňáky*, a kolem hlavy uvazovaný střapatý šátek – *kabaňa*.

Další rozdíly v oblečení se týkaly těch, kteří vstoupili do manželství. Rozdíl mezi vdanou a svobodnou ženou se promítl do způsobu vázání červeného šátku kolem hlavy. Svobodné ženy mají šátek uvázaný na *lipač*, na jehož konci je zapletený cop zakončený barevnou mašlí s výšivkou v pastelových barvách. Vdané ženy nosí šátek uvázaný na *bábušu*.¹² Při svatém přijímání nebo na svatbě nosí ženy ve vlasech věnec z květin a bílou stuhu.

¹¹STRÁNSKÁ, Drahomíra, ref. 5, s. 48

¹²DVOULETÝ, Michal. Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport, 2010, s. 245

Obr. 1: První svaté přijímání, vlastní fotografie

Každý kroj má své jedinečné prvky a často se dědí z generace na generaci. Odlišnosti na krojích je možné vidět především na druhu výšivky, krajkách, barvě materiálu a na samotném střihu. Typickým znakem krojů v Korytné je široká silueta, které se docílilo silně naškrobenými spodními sukněmi.

1.1.1 Barvení tkanin

V dřívějších dobách byl velmi oblíbený barevný oděv, což je možné pozorovat zejména na svátečních krojích mládenců a děvčat. Nejbohatší barevnost krojů je možné spatřit na Slovensku, kde přímo hýří barvami. Zvláště červená je dominantou této oblasti a doplňují ji žlutá, oranžová, modrá a další jasné tóny.¹³

Většinou si selky své plátno samy nebarvily, ale přenechaly ho barvířům, k nimž nosily svoje plátna k obarvení. Jsou doloženy zprávy o domácích barvivech, které hojně užívaly selky na přízi určenou k vyšívání. Pro žlutý odstín se příze vařily v zázvoru, v kůře jablonových stromů nebo kořenů. Načervenalých tónů bylo dosaženo vařením příze v cibulových slupkách. Černá barva se získávala ze lnu, který se ponechal na slunci a na rose. Modré tóny bylo možné získat z konopí máčeného s černým bahnem v močidle.¹⁴

¹³STRÁNSKÁ, Drahomíra, ref. 11, s. 63

¹⁴tamtéž, s. 93

Černá bývala nejčastější barvou, koncem 18. století černou nahradila modrá a zelená. Zelená byla dražší než modrá, ale nejvzácnější byla barva červená. Pro její použití byly dokonce vydávány předpisy, jež určovaly, kdo a jak ji smí používat. Od poloviny 18. století se velké oblibě těšilo modré indigo a stalo se tak jednou z nejužívanějších barev v celé Evropě.¹⁵

Nový převrat v barvení látek nastal na konci sedmdesátých let 20. století, kdy se podařilo chemikům vyrobit syntetické barvy. Tím skončilo období tradičního ručního způsobu barvení, za pomoci přirozených barviv a mořidel.¹⁶

1.1.2 Symbolika barev

Tradičně se za nejkrásnější barvu považovala červená, která je spojována s láskou, krví, silou života a energií. V lidových oděvech se červená barva uplatnila hlavně na svátečním oblečení, konkrétně na sukních, živůtcích nebo pentlích.¹⁷ Žlutá barva je nejjasnější teplou barvou a pro svou podobnost se zlatou patřila k barvám slavnostním. Připomínala také zralé obilí. Získávala se z tehdy velmi ceněného šafránu, a proto se jí říkalo šafránová barva.¹⁸ Žlutá barva postupně vytlačila ve výšivkách barvu červenou. Zelená barva patřila tradičně k oblíbeným, protože symbolizovala přírodu, mládí, obnovu života a naději. Proto se uplatňovala zejména při narození a svatbách. Nejrozšířenější barvou byla bílá, a to zejména proto, že ji bylo velmi snadné získat. V symbolice barev našla své zastoupení ve světle, čistotě, jasnosti a nevinnosti. S bílou bylo také spojováno záhrobí a smrt, proto měla bílá barva až do konce 19. století smuteční charakter. Postupem času nazírání na tuto barvu změnilo křesťanství, které ji označilo za sváteční.¹⁹ Na některých místech však i nadále zůstala barvou smuteční, například na Hornácku a Kopicích. Časem se stala smuteční barvou černá, která byla spojena s temnotou a hrála roli v magii a čarování. V lidovém oděvu se uplatnila zejména u těžších svrchních látek. Později, když tradiční kroj ustoupil do ústraní, stala se bílá vlivem módy typickou barvou pro nevěsty a černá pro ženicha.

¹⁵STRÁNSKÁ, Drahomíra, ref. 5, s. 93

¹⁶Tamtéž, s. 98

¹⁷MOTLOVÁ, Milada. *Průvodce lidovou kulturou*. Praha: Knižní klub, 2016, s. 110. ISBN 978-80-242-5370-1.

¹⁸Tamtéž, s. 110

¹⁹VÁCLAVÍK, Antonín a Irena VOŠTOVÁ. *Textil v lidové tvorbě*. 2., dopl. vyd. Luhačovice: Irena Voštová ve spolupráci s nakl. Atelier IM, 2009, s. 314–317. ISBN 978-80-85948-71-4.

1.1.3 Výšivky a cifrování

Skoro každý z krojů býval zdobený výšivkami, jež se lišily barvami, různými vzory a technikami, jakými byly vyšívány. Právě výšivky svou barevností a umístěním odlišovaly jednotlivé kroje, které mohly být v malých sousedních regionech velmi podobné.²⁰ Problematika výšivek je poměrně složitá a není možné vytvořit schéma jednotlivých krojových motivů a prvků. Každá z *vyšivaček* si většinou ornamenty ráda upravovala a měnila podle sebe. Na výšivky měla tedy vliv fantazie jednotlivých umělců a napodobování přírody. Vzory také kopírovaly životní události jako odchod na vojnu, narození, svatbu, manželství či smrt.²¹ Cifrování je charakteristické vyšívání na mužském i ženském kroji, které se provádí pomocí cifrovacího stroje. Na mužském kroji se nachází bohaté cifrování na kalhotách od pasu až po kolena. U mladých mužů je cifrování modré, u starších se cifruje černou barvou. Tato výšivka je nedílnou součástí každého mužského korytňanského kroje.

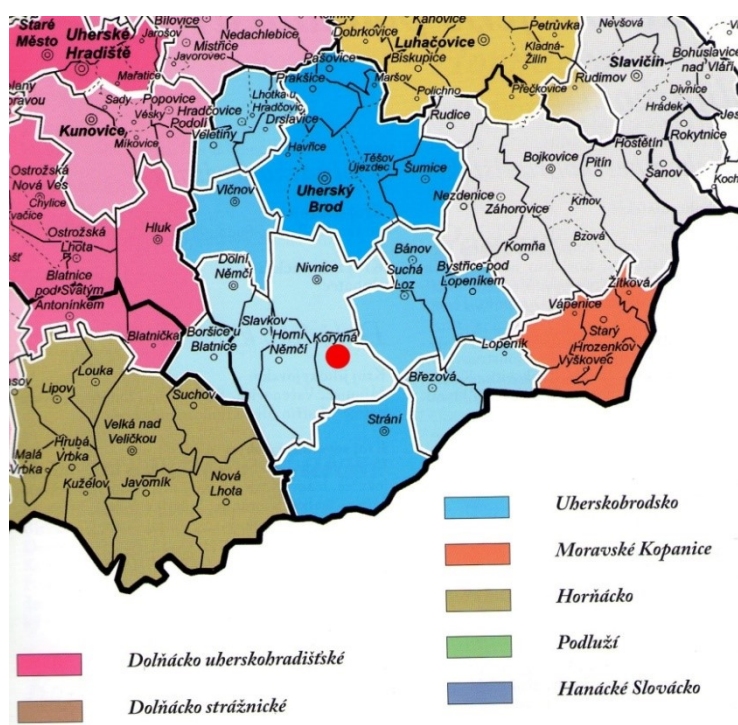
Obr. 2: Výšivky z rukávců a límců Obr. 3: Cifrování na pánských kalhotách

²⁰STRÁNSKÁ, Drahomíra, ref. 15, s. 103

²¹VÁCLAVÍK, Antonín, ref. 18, s. 28

1.2 Korytná

Korytná se nachází v oblasti Slovácka, které je považováno za nejrozmanitější národopisný region v České republice. V této oblasti se rozlišují čtyři krojové typy: horský, podhorský, rovinný a nížinný. V 19. století měl každý z těchto typů své určující znaky, z nichž se některé dochovaly dodnes. Obec Korytná leží v údolí uprostřed Bílých Karpat a je historicky nejmladší z obcí Východního Slovácka, kam spolu s Korytnou patří Bánov, Bystřice pod Lopeníkem, Nivnice, Suchá Loz a Vlčnov. Co se týká počtu obyvatel, dá se konstatovat, že populace v porovnání s minulostí pomalu ubývá, momentálně zde žije 965 obyvatel.²² V roce 1893 byla založena dechová hudba Korytňanka a díky snaze místních obyvatel udržovat a předávat mladším generacím zvyky a tradice byl založen v roce 2005 dětský folklorní soubor Korytňánek.²³

Obr. 4: Mapa

1.2.1 Zvyky a tradice

V dřívějších dobách naši předkové udržovali zvyky a tradice a slavili významné dny v roce. Udržování tradic lidem poskytovalo jistotu a dávalo pocit, že vše má nějaký řád. V současnosti se v Korytné udržuje spousta zvyklostí, které se vztahují k Velikonocům,

²²Historie a současnost. In: *Korytná oficiální stránky* [online]. [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <http://www.korytna.cz/historie>

²³DVOULETY, Michal, ref. 22, s. 270

Třem králům, Prvnímu máji nebo Dušičkám. Časté jsou zde také plesy, které bývaly dříve krojované, protože jiné sváteční oblečení ani nebylo. Krojované bývaly také svatby nebo církevní události jako první svaté přijímání a biřmování. Dnes se však dává přednost jinému slavnostnímu oděvu než kroji.

K nejoblíbenějším tradicím patří fašank, který se slaví tři dny před Popeleční středou a účastní se ho celá vesnice. Tento masopustní obyčej v Korytné probíhá tak, že v pondělí chodí mládenci po vesnici od domu k domu a za doprovodu dechové hudby Korytňanky zpívají. Domácí je hostí vlastním pečivem, tzv. božími milostmi nebo koblihami se slivovicí a večer je zakončen v kulturním domě taneční zábavou. Další den pak po vesnici chodí mládenci a děvčata převlečení v maskách, tzv. maškary, a místní lidé jim nabízejí spoustu jídla a pití. Po celý den panuje veselá nálada a večer se pokračuje opět taneční zábavou. O půlnoci se tradičně pochovává basa a následuje doba pokání.

1.2.2 Korytňanský kroj

Korytňanský kroj se vyvíjí dodnes a jeho proměny jsou v průběhu času ovlivňovány svatbami, křty, pohřby, což je možné pozorovat zejména v užívání barev, úpravě hlavy či nošení svrchního oděvu. Korytňanský kroj patřil k horskému typu krojů, a to díky horskému podnebí tohoto regionu. Poslední zbytky horského korytňanského kroje představovaly tzv. krpce, které obouvali místní pastýři do první světové války. Dnešní kroj je typu hornáckého, ale lze pozorovat i několik rysů převzatých z typu dolňáckého. Dolňácký kroj má siluetu kratší a širší, je velmi pestrý a bohatě vyšíváný, některé jeho prvky mají až barokní rysy. Z tohoto typu kroje jsou převzaty prvky jako např. růžice na prsou a vojenská košile. Hornácký kroj si zachovává svůj podhorský styl, je delší, přiléhavější a má své charakteristické barvy.

Na vývoj korytňanského kroje měla velký vliv obec Nivnice, protože s touto obcí Korytná sousedí a zejména po církevní stránce sdílely obě obce mnoho osudů. Korytňané chodili do kostela do Nivnice a kroj korytňanský se pomalu přizpůsoboval kroji nivnickému. Lze však vysledovat detaily, které obyvatele Korytné odlišovaly. Korytná má vyšívání některých vzorů více barevné. U mužského kroje jsou patrné rozdíly na výšivce růže, která je umístěna na *kordule*.²⁴ Na rozdíl od Nivnice je růže přizdobena *portou* z flitřů a stříbrnými korálky. Dále je zde odlišné všítky krajky lemující obvod růže. Ženy skládají krajku límečku rukávců podobně jako v Nivnici, ale nezvedají jej k tváři. Na výšivkách se vždy uplatňuje

²⁴DVOULETÝ, Michal, ref. 12, s. 270

geometrický ornament a každý z nich má svůj specifický název. K vyšívání se používá zejména žlutá, černá, tmavě červená a světle modrá příze. Nohavice jsou zdobeny velmi starou technikou zvanou *šňůrování*. Technika spočívá v našívání širokých šňůrek na sukno tak, že tvoří spletité linie. V současnosti se tato technika nahrazuje strojovým stehem řetíz-kovým, tzv. cifrováním.²⁵

Obr. 5: současný kroj z Korytné Obr. 6: dětský kroj, vlastní fotografie

1.2.3 Ženský kroj

Různé části kroje mají své speciální názvosloví, které zde bude často zmiňováno. Z tohoto důvodu jsou zde popsány části ženského kroje z Korytné. Dříve lidé v Korytné měli kroj pracovní a sváteční, dnes se však obléká pouze kroj sváteční. Ženský kroj je oproti mužskému kroji složitější a bohatší. Má mnohem více oděvních součástí a také větší množství pestrobarevných výšivek.

Rubáč je nejspodnější část kroje, a tudíž není vidět. Je to bílá bavlněná košile, zdobená ve spodní i horní části a obléká se pod *sukně*. Další důležitou součástí kroje byly *sukně*. Sukně jsou z plátna bílé barvy, silně škrobené s decentním zdobením na konci. Sukně se opasovaly pod *fěrtůšek*.

²⁵PROVODOVSKÁ, Veronika. *Řemeslo jak vyšíté*. V Uherském Brodě: Muzeum Jana Amose Komenského, 2017, s. 52–200. ISBN 978-80-904525-7-2.

Obr. 7: Sukně Obr. 8: Fěrtůšek řadák, vlastní fotografie

Fěrtůšek je přední díl spodní části kroje. Vyrábí se z různých materiálů a podle nich se také nazývá. Každá žena vlastnila několik různých druhů *fěrtůšků* a střídala je podle událostí, na které kroj oblékala. *Fěrtůšek* z brokátu se nazývá *brogát*. Je zhotoven z těžké, lesklé, bavlněné tkaniny, na kterou se ručně vyšívaly krajky a motivy květin. Důležité *fěrtůšky* byly *tiběty*, které se zhotovovaly z vlněné látky v různých barvách, nejslavnostnější však byly bílé. Byly protkané malými nebo velkými květy a olemované bohatě poskládanou krajkou. Krajka, která lemovala každý z druhů *fěrtůšků* se nazývá *kaničky*. Další z *fěrtůšků*, který musela vlastnit každá dívka, byl *řadák*. *Řadák* je zhotovený z červené vlněné látky s podélnými pruhy a s vyšitými květy kopretin a obilnými klásky. Poslední z *fěrtůšků* byl *kordulák* ušitý z brokátu, z něhož se zhotovovaly také *korduly*. Byl zdoben jednoduše – šňůrkou z flitrů neboli *patáků*.

Obr. 9: Tibét s tráčky Obr. 10: Fěrtůšek kordulák Obr. 11: Fěrtůšek tibét

Fěrtůšky nebylo možné prát, a proto byla děvčata na své oblečení velmi opatrná. *Tráčky* byly důležitou součástí dívčího a ženského kroje. Jednalo se o čtveřice pásek, které se oblékaly na *fěrtůšky*. Vyšívaly se na ně motivy květů nebo geometrické motivy a každá rodina jich vlastnila hned několik.²⁶ *Šorec* je zadní vrchní sukně z plátna, která je v černé barvě. *Fěrtoch* je obdoba *šorce*, je však ušitý z bílé látky a nosil se jen o velkých svátcích.

²⁶GÁLOVÁ, Marie. *Život v Korytně - kroje, zvyky, tradice*. 1. Brno: CCB, spol., 2017, s. 20–26

Obr. 12: Tráčky Obr. 13: Šorec, vlastní fotografie

Horní část kroje se skládá z *kordule* a *rukávců*. *Kordula* je vesta bohatě zdobená cifrováním, která se obléká na rukávce. Je vždy z modrého brokátu a mezi podšívkou a brokátem je všitý novinový papír, aby při pohybu šustila. *Rukávce* jsou z plátěné košilky zdobené vyšíváním s velkými našasenými rukávy a na konci jsou všité *kardle* se složitými geometrickými vzory.²⁷ Ženská obuv se skládá ze dvou druhů vysokých bot, což jsou čížmy a naběračky, polovysokých bot – šněrovací stěvíce a nízké polobotky. V zimě se obouvají vysoké papuče se zapínáním na knoflíky.

Obr. 14: Kordula a rukávce, vlastní fotografie

²⁷GÁLOVÁ, Marie, ref. 26, s. 29–30

1.2.4 Mužský kroj

Na korytňanský mužský kroj, jeho střih, materiál a výzdobu měly vliv především vojenské uniformy. Ty formovaly a postupem času utvářely jeho novou podobu. Vojenské uniformy nevypadaly tak, jak jsou známy dnes, ale vstřebávaly do sebe mnoho rozličných prvků.

V korytňanském kroji se rozlišují dva druhy košil. První se nazývá *vojenská*, je ušitá z bílého plátna a má nabírané rukávy. Druhá košile je také plátěná, avšak má bohatou výšivku u krku, která postupuje směrem dolů. Na košili se nosí *lajbl*, což je vrchní část mužského kroje. Jedná se o flanelovou, bohatě vyšivanou vestu s červeným šňůrováním. *Lajbl* je zdoben zlatými knoflíky a na prsou přišitou vyšivanou růží.²⁸ *Nohavice* jsou krojové kalhoty, ušité z tmavě modrého sukna, doplněné o modré vyšívání, tzv. cifrování. K nohavicím patří bohatě vybižený kožený řemen. Řemen se třikrát obtočí kolem pasu přes zástřihy v úrovni rozkroku tzv. mostem. Dřívější krojovou obuv – čizmy dnes nahradily vysoké jezdecké boty.²⁹

Obr. 15: Mládenci z Korytné v krojích

²⁸LANGHAMEROVÁ, Jiřina, ref. 9, str. 209

²⁹Nivnické kroje. *Nivnice oficiální stránky obce* [online]. Nivnice [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <http://www.nivnice.cz/o-obci/nivnicke-kroje/>

2 OBUV KE KROJI

Původní inspirací pro vytváření svátečního lidového kroje byla většinou barokní a rokoková móda. Kroje měly svůj pevně daný řád v závislosti na jednotlivých lokalitách, k proměnám však docházelo, a to zejména u obuvi, kde se změny projevovaly nejmarkantněji. Obuv se nedala vyrobit bez znalosti řemesla, kdežto oděv se složitými výšivkami a krajkami dovedly zhotovit zručné ženy. Proto byla původní obuv v mnoha lokalitách přizpůsobována trendům a nahrazována byla například lodičkami s páskem přes nárt, poloholeňovou obuví nebo různými továrními výrobky.³⁰ K nohavicím se obouvají vysoké černé boty, pouze u kroje kopaničářského zůstala původní kožená obuv zvaná krpce.

2.1 Krpce

Krpce představují nejjednodušší typ lidové obuvi. Byly hodně rozšířené zejména v horských lokalitách na Slovensku, Polsku i Ukrajině. Nosili je chudí lidé na Valašsku a v okolí Bílých Karpat, protože byly ideálním horským a podhorským typem obuvi. Jako pracovní obuv se u nás udržely do prvních dvou desetiletí 20. století. Ke zhotovení krpců nebylo potřeba příliš mnoho řemeslných znalostí, a tak zhotovení krpců patřilo k domácím mužským pracím. Krpce měly velmi jednoduchý střih, tvořený jedním kusem usně. K výrobě se používala kůže z vepřů nebo hovězího dobytka, která se činila podomácku. Činění probíhalo ve vápenném louhu, aby se uvolnily chlupy a štětiny, které se poté odstranily nožem. Následně se kůže několikrát nořila do vody a roztoku z přírodních třísliv. Nejčastěji se používal výluh ze smrkové nebo jedlové kůry. Nakonec se kůže ošetřila tukem pro udržení vláčnosti a pružnosti.³¹ Do krpců se nosily ponožky ze světlé houně zvané *kopýca* se zapínáním na vnitřní straně kovovými háčky. Pletené ponožky z předené ovčí vlny nazývané *kopýtka* byly určeny jen ženám. Do těchto ponožek se nosily ještě onuce, aby se nemusely vlněné ponožky prát.³²

2.2 Papuče

Papuče se nosily v chudých horských a podhorských oblastech, kde se s úspěchem chovaly ovce poskytující dostatek suroviny pro výrobu oděvů i obuvi. První zmínky o chovu ovcí

³⁰ŠTÝBROVÁ, Miroslava. *Boty, botky, botičky*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 133. Dějiny odívání. ISBN 978-80-7106-986-7.

³¹ŠTÝBROVÁ, Miroslava, ref. 4, s. 138

³²PROVODOVSKÁ, Veronika, ref. 25, s. 169

jako zdroje obživy a suroviny pro výrobu jsou známy již z 15. století. K dominantní živnosti v této oblasti patřilo soukenické řemeslo. Soukenictví se ve Valašských Kloboukách vyvíjelo v úzkém vztahu s papučářstvím, které bylo zavedeno jako nový druh výroby. Před první světovou válkou provozovalo papučářství jen několik desítek papučářů, avšak po druhé světové válce nastalo kvůli nedostatku usní velké oživení papučové výroby. Zruční papučáři vytvářeli spousty variant papučí pletených na jehlicích, šitých ze sukna nebo tvarovaných z plsti.³³

2.3 Dřeváky

Dřeváky byly nejrozšířenějším typem lidové obuvi, a to zejména kvůli jednoduché výrobě, dostupnosti materiálu a dobrým ochranným vlastnostem. O jejich výrobu se starali tzv. dřeváčkáři, a to hlavně v období, kdy se nepracovalo na polích. Jako materiál se používalo dřevo z buku, jedle, olše, břízy, smrku nebo měkké lipové dřevo.³⁴ Dnes se dřeváky vyrábí většinou z topolového dřeva, které se snadno tvaruje a je v něm minimum suků.³⁵

2.4 Střevíce

Střevíce byly součástí slavnostního kroje a po celá desetiletí zůstával jejich vzhled neměnný. Uplatňoval se na nich vliv baroka, často také rokoka, který byl patrný zvláště u červeného podpatku a velkých kovových spon. Ševci zdobili svatební střevíce jemnou výšivkou z barevných hedvábných nití. Ženská obuv byla oproti mužské ve více barevných variantách a při zdobení bylo uplatňováno více technik. Bohaté selky tak demonstrovaly svůj majetek. Muži nosili nejčastěji černé střevíce z usně se sponou na nártu či šněrováním. Od 19. století byla větší část obuvi vyráběna kolíčkováním způsobem. Takovou obuv nosili zámožnější lidé k slavnostnímu kroji již od konce 18. století.

Ke střevícům nebo brynelkám nezbytně patřily punčochy z vlny nebo plátna. Většina punčoch ke slavnostnímu kroji byla v bílé či červené barvě, ženy je nosily ke střevícům a muži ke krátkým kalhotám a střevícům s přezkou.³⁶

³³ŠTÝBROVÁ, Miroslava, ref. 31, s. 140

³⁴Tamtéž, s. 141

³⁵How It's Made – Wooden Shoes. In: Youtube[online]. 05. 05. 2009 [cit. 2018-12-3]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=EgFEowH2Ue0>

³⁶ŠTÝBROVÁ, Miroslava, ref. 34, s. 144

2.5 Holínky a čizmy

Holínky se staly součástí slavnostního kroje zřejmě již v 18. století. Sváteční holínky ke kroji byly velmi ceněny a šili je nejlepší obuvníci z regionu. Byly vyráběny z pevné hovězí usně nebo jemné teletiny. Podpatky byly tvořeny vrstvením kožených plátků, na konci jsou opatřeny podkůvkami. Na podpatku měly nenápadnou dekoraci z mosazných hřebíčků. Starší typ vysokých bot měl dva švy na bocích a horní okraj lemovala modrá šňůrka.³⁷ Ochozené holínky se nevyhazovaly, ale nosily se dál na práci na poli. Často jim majitel uřízl holeňovou část, aby byly pohodlnější a daly se nosit jako kotníkové boty. V některých lokalitách se tento typ obuvi nahradil šněrovací polovysokou botkou pro ženy. Jediná obuv, která se vždy nosila k mužskému kroji v Korytné, byly *krabovačky*. Dědí se z pokolení na pokolení, protože jejich pořízení je velmi drahou záležitostí.³⁸

Obr. 16: Obuv ke kroji z oblasti Nivnicka

³⁷PROVODOVSKÁ, Veronika, ref. 32, s. 169

³⁸GÁLOVÁ, Marie, ref. 27, s. 56

3 FOLKLOR JAKO INSPIRACE

Současní módní návrháři často hledají inspiraci ke své tvorbě v minulosti, a proto jsou také folklor a lidové tradice nekonečným zdrojem inspirace. Základem vytvoření nového oděvu či obuvi je znalost starého, a tak se mladí návrháři sami obrací k lidové tvorbě, aby poznali techniky ručního šití a výšivky. V současnosti se například vedle tradičních způsobů vyšívání využívají inovativní přístupy k výšivce.

Česká návrhářka Beata Rajska pocházející ze slovenského Liptovského Mikuláše má k folkloru velmi blízko a impulsem pro tvorbu kolekce inspirované folklorem byly rodinné výšivky. Autorka se pokusila přetvářet tradiční postupy do dnešní doby a tak vznikla kolekce s názvem Ríf pro sezónu jaro/léto 2017. Název ríf se dříve užíval v délkové míře a znamenal míru jednoho lokte. Snaha o oživení ruční práce se promítá v různých technikách, jako jsou pletení vlny, plisování, žabičkování a škrobení sukni. V detailech je možné pozorovat folklorní prvky, a to především na barevných květinových výšivkách, na vlněných střapcích anebo třeba na stuhách ve vlasech. V kolekci je použita nejen spousta různých řemeslných postupů, ale také různorodé materiály. Kromě bavlny je zde použité krajka, hedvábí, šifon, tyl a v neposlední řadě také useň.³⁹

Liběna Rochová se snaží v kolekci Memory zachovat stopu času, podstatou kolekce je totiž paměť a vzpomínka. Je zde promítnuta snaha o zachování tradic a řemesla s důrazem na čistotu stylu. Kolekce Memory představuje prolínání moravského kroje se současným oděvem. Kombinace starého oděvu s moderním má vyvolat kontrast, ale zůstat v dokonalé harmonii. Folklorní prvky také podtrhuje barevnost v základních tónech bílé, černé, červené a zelené.⁴⁰

Převedením moravského kroje do současného šatníku se zabývá Libor Komosný. Za pomoci královské modré a bílé barvy navrhl kolekci, která má vyvolávat příjemné pocity. Šaty jsou nositelné a promítají se v nich prvky folklóru. Kolekce nese název M.ONA, do-

³⁹KACEROVSKÁ, Soňa. Návrhářka Rajska se vrátila k folklóru. *Ona dnes* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: https://ona.idnes.cz/beata-rajska-folklor-na-modni-prehlidec-d9k-/modni-trendy.aspx?c=A161201_155438_modni-trendy_brv

⁴⁰STULÍROVÁ, Markéta. Designérka Rochová lpí na moravské tradici. In: *Brněnský deník* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/kultura_region/designerka-rochova-lpi-na-moravske-tradici-20121018.html

minují zde jednoduché střihy, často je košile se sukni doplněna zajímavým grafickým vzorem květin. Kolekce je složena z materiálů, jako jsou indické hedvábí a slovenský úplet.⁴¹

Obr. 17: *Rajská Ríř* Obr. 18: *Rochová Memory* Obr. 19: *Komosný M.ONA*

3.1 Současné pojetí výšivky

Výšivka je neodmyslitelnou součástí každého kroje. Podle materiálu a způsobu provedení se rozlišují její rozličné druhy. Stejně jako všechny oblasti umění prošla i výšivka v průběhu let svým vývojem. V současné době, kdy hodnota ruční práce stále stoupá, se při vyšívání krojů využívá výšivka strojová. Vychází se z původních vzorů výšivek, takže jsou potom kroje dostupnější.

Dříve bylo vyšívání výsadou babiček, dnes ho však znovuobjevila mladá generace díky jeho pozitivním účinkům na vystresovanou mysl. Technika vyšívání se příliš nezměnila, avšak náměty ano. Moderní výšivka nabízí spoustu nových zajímavých stylů a vzorů. Nové pojetí výšivky často zahrnuje geometrické tvary, jednoduché linie, abstrakci a také florální motivy. Výšivka lidem otevírá nové možnosti, můžou si ozdobit úplně cokoliv, od svého oblečení až po interiér bytu.

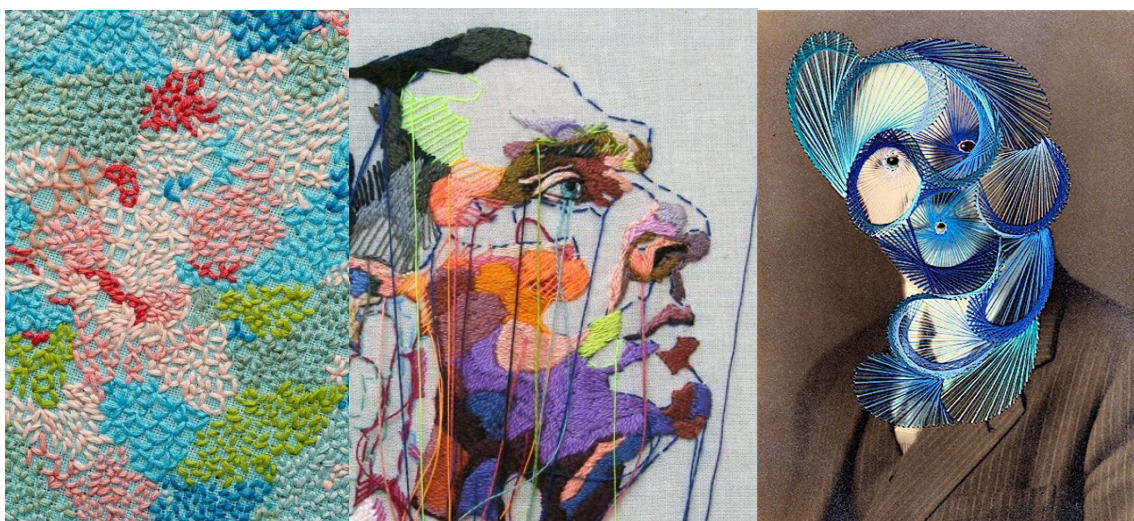
Ze svých abstraktních maleb vychází a tvoří své výšivky umělkyně Belinda Marshall. Její práce s výšivkou spočívá v tom, že pracuje s velmi drobným stehem, který klade jeden vedle druhého, a tak její práce připomíná pastelovou mapu.

Lauren DiCioccio je umělkyně, která se snaží prodloužit život novinám a časopisům, do kterých vyšívá. Dá se konstatovat, že její díla jsou jakási „zastavení v čase“. Z výšivek

⁴¹Dospělý kroj Libora Komosného. In: *ICONIQ* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.iconiq.cz/dospely-kroj-libora-komosneho>

nechává volně vystupovat textilní vlákna, která představují myšlenku či dojem z novinového článku. Vyšívání fotografie jsou jedním z mnoha způsobů, jak pojmout moderní výšivku.

Ital Maurizio Anzeri je fascinován portréty, a tak sbírá po bleších trzích fotografie, které následně vyšívá. Nít vnímá jako prvek, který dává 3D rozměr. Jeho výšivky symbolizují pomyslné psychické rozpoložení člověka, které má v okamžiku stisknutí spouště fotoaparátu.⁴²

Obr. 20: Belinda Marshal Obr. 21: Lauren DiCioccio Obr. 22: Maurizio Anzeri

⁴²Malováno nití (1.): staronová výšivka. In: *Fler* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.fler.cz/magazin/malovano-niti-1-staronova-vysivka-1401>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 KONCEPT KOLEKCE A INSPIRACE

Inspiračním zdrojem pro mou kolekci jsou lidové kroje z Korytné. Kolekce odkazuje na tuto oblast, inspirována místními obyčejí a krajinou. Lidové kroje jsou pestře zdobeny výšivkami, flitry a různými aplikacemi. Právě výšivky, které jsou pro kroje tak charakteristické, mě nejvíce oslovily. Hlavním prvkem kolekce je výšivka, která dominuje na geometrickém střihu každého páru a doplňku. Kolekce odráží propojení tradičních ručních prací a korytňanského kroje se současností, čehož jsem dosáhla kombinací usňových materiálů a abstraktní výšivky na stroji. Kolekce se skládá z tří párů dámské obuvi a doplňků – kabelky.

4.1 Inspirační koláže

Celý tvůrčí proces začínám sběrem obrazové dokumentace, ze které si následně vytvářím inspirační koláže, které mě provází po celou dobu tvorby kolekce. První koláž se skládá z dámského a mužského kroje, výšivek a je zde také typická barevnost. Následující dvě koláže jsou inspirovány dámským a pánským krojem.

Obr. 23: Koláž z krojů z Korytné

Obr. 24: Koláž inspirovaná dámským krojem

Na této koláži jsou prvky, které jsou důležité pro vznik celé kolekce. Jsou to barvy, čisté linie, výšivky a materiál. Červené tóny prostupují všemi modely v kolekci. Na následující koláži je dominantou modrá a černá barva. Modrá se nachází především na spodní části pánského kroje, proto jsem do této koláže použila prvek z pánských nohavic – cifrování.

Obr. 25: Koláž inspirovaná pánským krojem

4.2 Výšivky

Výšivky byly pro mou práci stěžejní. K ručním pracím mám velmi blízko, a tak jsem měla již od začátku představu o ručním šití. Stejně jako se *vyšivačky* inspirovaly v přírodě, nejčastěji květinách, i já do své kolekce promítám přírodní motivy z Korytné, které mne celý život obklopují. Pro výšivky jsem vybírala místní luční květiny, které se v této oblasti hojně vyskytují a jsou pro ni charakteristické. Ty následně abstrahuji a přetvářím do současnosti. Na fotografiích je vidět postupný vývoj výšivek, které vychází z lidového oděvu v Korytné. Ten má své typické znaky, které jsem se snažila dodržet. Mezi tyto znaky patří například střídání malých a velkých výšivek, geometrické tvary, florální motivy a pestrá barevnost. V neposlední řadě se sem řadí také symetrie výšivek, čehož je v kolekci dosaženo zrcadlově vyšitou výšivkou na všech párech obuvi.

Výšivky jsem tvořila s pomocí šicího stroje, kdy jsem pohybovala materiálem, aby vznikl požadovaný vzor. Vzory výšivek vznikaly intuitivně a bez předloh. Také jsem kombinovala různě dlouhý steh. Vedle strojového vyšívání jsem používala výšivku ruční, k tomu stačila pouhá jehla a nitě. Ruční výšivka je však pouze na jednom modelu a postupně ji, stejně jako na lidových krojích, nahrazuje výšivka strojová.

Obr. 26: První výšivky

Obr. 27: Část zkoušek – hledání formy výšivky

4.3 Materiál a barevnost

Obuv je určena do městského prostředí, proto jsou u výběru materiálu důležité určité vlastnosti a funkčnost. Jak v oděvu, tak také v obuvi dominují ve městě tmavé barvy, které jsou praktické a lehce se kombinují. V kolekci pracuji s tradičními materiály, jako je useň, kterou doplňuji o moderní výšivku. Při výběru materiálu na svršek jsem vycházela také z krojové obuvi, která je vždy černá. Jako hlavní materiál na svršek jsem použila hovězINU v černé barvě s hladkým lícem, tu jsem doplnila o tmavě modrou hovězINU. Na černé usni tak může skvěle vyniknout barevnější výšivka. Podšívka je z tmavě šedé vepřovicové štípenky. Výšivky jsou sladěny tón v tónu od modré po červenou barvu. Tyto barvy jsem vybírala záměrně, již na začátku jsem si vytvořila koláže inspirované ženským krojem v červených tónech a koláže inspirované krojem pánským v tónech modré. Fialová je zde použita jako přechodná barva, aby tak kontrastní barvy, jako jsou modrá a červená, působily společně propojeně a harmonicky.

Obr. 28: Výběr nití na vyšívání

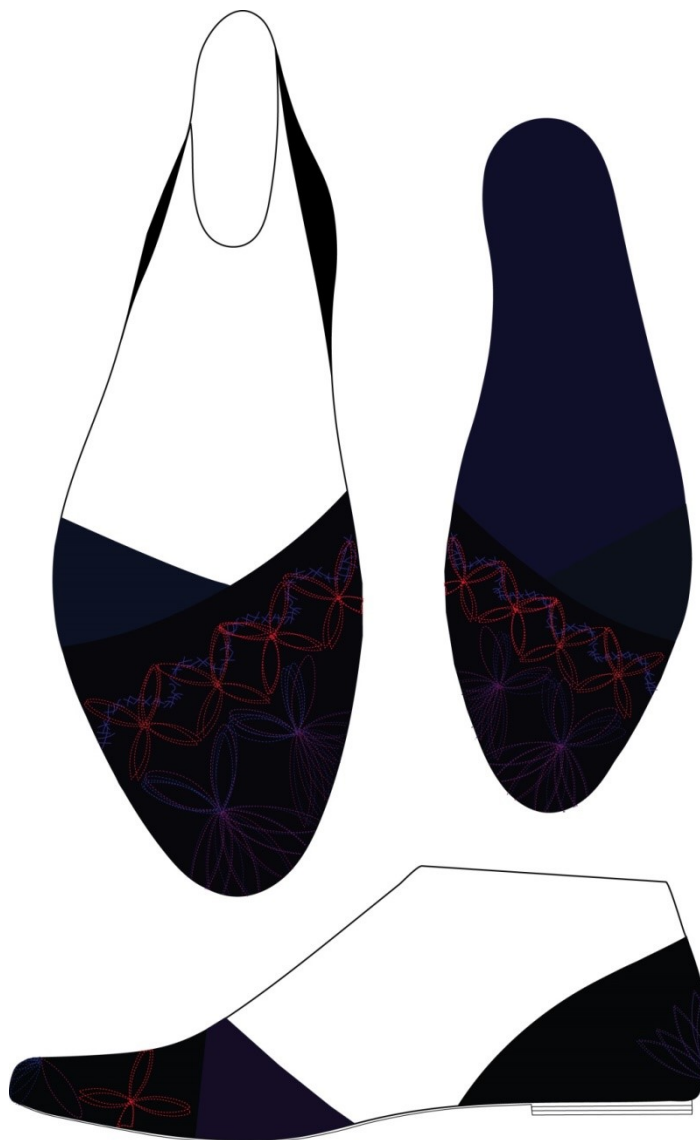
4.4 Design obuvi

Obr. 29: Výběr kopyta

Do obuvi jsem se snažila promítnout znaky z ženského i mužského kroje a vytvořit harmonický celek. Na ženském kroji dominuje výrazná červená barva a vyšívky květin. Na mužském kroji to jsou tmavě modré nohavice s dominantním modrým *cifrováním*. Střihové řešení celé kolekce klade důraz na jednoduché geometrické střihy, které jdou ruku v ruce se současností. Kopyto bez podpatku jsem vybírala záměrně, aby byla obuv funkční a pro každodenní chůzi po městě komfortní.

4.4.1 Model č. 1

Obr. 30: Vizualizace modelu č. 1

První pár obuvi má rozdělený stříh na nártovou část a patičku a představuje obuv pro každodenní nošení. Tento minimalistický geometrický stříh je zvolen záměrně, aby obuv „unesla“ dominantní výšivku a zároveň působila žensky a elegantně. Otevřený stříh symbolizuje obuv na jaro a léto. Nártová část je složena ze dvou dílců černé a modré usně. Výšivka na tomto modelu odkazuje na folklor z celé kolekce nejvíce. Jedním z důležitých znaků lidových krojů je to, že všechny části oděvu mají výšivku či jiné zdobení. Tento aspekt jsem se snažila dodržet, ale zároveň jsem nechtěla obuv překombinovat. Proto je také patička doplněna o abstraktní výšivku květiny. Na všech modelech je použit stejný technologický postup, který dodává obuvi precizní vzhled. Modely jsou konstrukčně zhotoveny obráceným výrobním způsobem, kdy je šev schován mezi svršek a podšívku. Díky

tomu je obuv bez viditelných švů a jsou zachovány čisté linie. Vkládací stélka je vyrobena z paměťové pěny a obalena modrou usní. Podešev je vyrobena z tříslo-činěné usně, která je zabarvena ebenovým mořidlem. Podpatek je z vrstvených plátek usně.

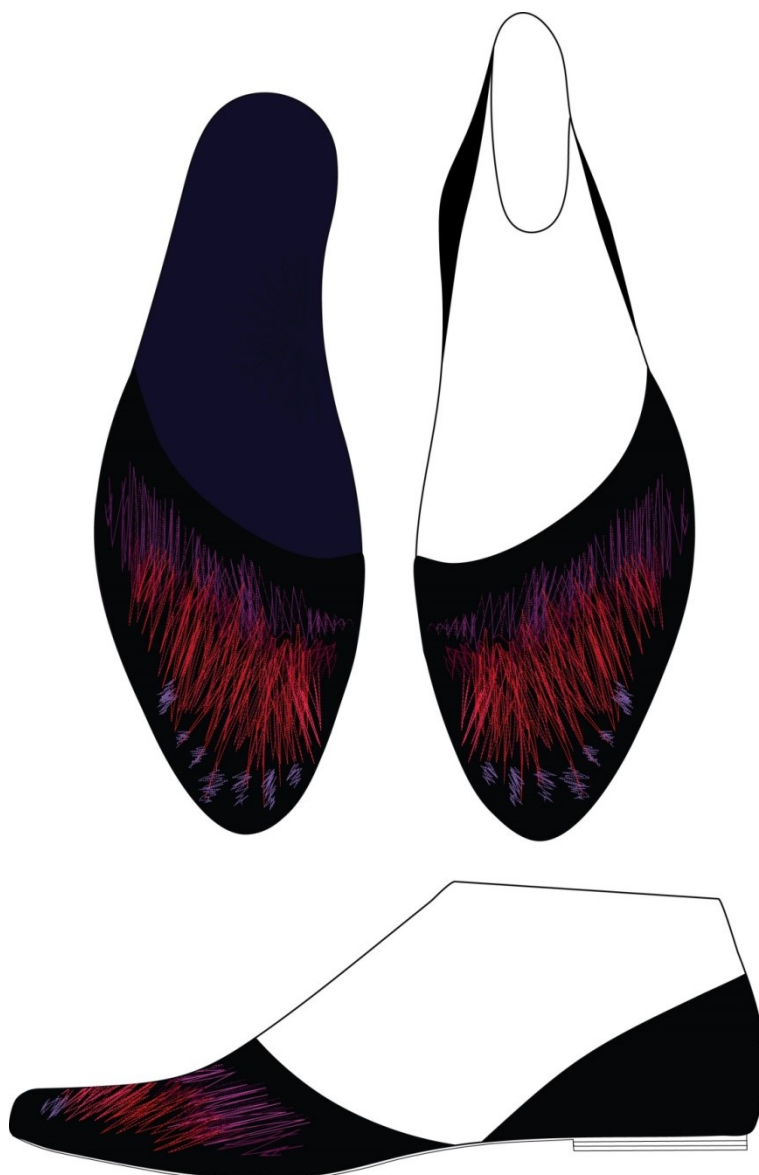
4.4.2 Model č. 2

Obr. 31: Vizualizace modelu č. 2

Tento pár obuvi je tzv. přechodným modelem mezi klasickou folklorní výšivkou a abstraktnější výšivkou na posledním modelu. Oproti předchozímu modelu je střih více uzavřený, avšak vychází ze stejných principů. Výšivka na tomto modelu je kombinací prvního a posledního modelu, zároveň je lehce pozměněná. I na tomto modelu je v patičce na středovém švu výšivka. Modrá vkládací stélka a podešev jsou totožné s předchozím modelem.

4.4.3 Model č. 3

Obr. 32: Vizualizace modelu č. 3

Poslední pár z kolekce má již velmi abstraktní výšivku, která se vyvinula z předchozích výšivek. Tato výšivka je inspirována konkrétním místem v Korytné, kolem kterého chodím skoro každý den a které se během let vůbec nezměnilo. Možná proto mi tolik utkvělo v paměti a promítlo se mi právě do vyšívání. Aby obuv působila stále čistým a ženským dojmem, je asymetrický střih na tomto páru nejjednodušší. Na výšivce je zachovaná typická červená barva, která se skvěle hodí k dynamické výšivce. Doplněná je o fialovou barvu, která zde má svůj význam. Vzniká totiž mícháním červené a modré a symbolizuje tak energii ženskou i mužskou. Stélka je doplněna o abstraktní výšivku v černé a modré barvě.

4.4.4 Doplněk

Jako doplněk jsem si vybrala kabelku, která dotváří harmonicky celek. Kolekce se nese v jednotném duchu, co se týče materiálů. Tělo kabelky je vytvořené ze stejné hovězí usně jako celá kolekce. Kabelka je rovněž určena do města, čemuž odpovídá její velikost. Zároveň jsem se snažila, aby bylo možné nosit kabelku spolu s kterýmkoliv párem obuvi a aby vše působilo dohromady harmonicky.

Tvar kabelky je inspirován kulatou růží, která je velmi výrazným prvkem na pánském kroji. Tento tvar mi dovolil ji rozdělit uprostřed švem, kde je vyšitá zrcadlově výšivka. Tělo kabelky je vyztužené termoplastickým materiálem, který dobře drží kulatý tvar kabelky. Zadní část kabelky je doplněna o menší kapsu se zdrhovadlem. Zapínání je vyřešeno pomocí zdrhovadla. Popruh na kabelku je vyroben ze stejné hovězí usně, jako tělo kabelky a připevňuje se pomocí karabinek.

Obr. 33: Výšivka na kabelce

5 ZÁVĚR

Hlavním záměrem mé závěrečné práce bylo vytvořit kolekci, která v sobě ponese folklorní prvky z místa mého bydliště. Kladla jsem si za cíl dostat alespoň trochu folkloru z Korytné do kolekce, která bude vyzdvihovat náš tradiční oděv a přetvářet jeho typické znaky do moderní podoby. Snahou bylo vytvořit funkční a nositelnou kolekci, určenou do města. Nejtěžší pro mne při navrhování bylo, abych dostala určitou rovnováhu mezi pestře zdobenými kroji a dnešní nepřiliš zdobnou městskou módou. Tomu přispěla také volba jednodušších geometrických střihů.

Za velmi přínosnou považuji teoretickou část, která mi přinesla cenné poznatky týkající se historie krojů a obuvi, ale především jsem se seznámila ještě podrobněji s místním krojem. Opět se mi potvrdilo, jak je dobré znát do hloubky svůj inspirační zdroj. O to lépe se pak dají využít nové poznatky při vlastní tvorbě. Zvolené téma mě nesmírně bavilo, a to především díky vyšívání, do kterého jsem mohla promítnout vlastní myšlenky a nápady. Při psaní teoretické části a oprašování starých fotografií jsem ráda zavzpomínala na své dětství, v němž byl kroj nedílnou součástí každé větší události. Při hledání formy jsem vytvořila spoustu ručních, strojových či kombinovaných výšivek, se kterými bych určitě i nadále ráda pracovala a rozvíjela je.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. Lidové kroje z České republiky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-293-6.
- [2] ŠTÝBROVÁ, Miroslava. Boty, botky, botičky. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. Dějiny odívání. ISBN 978-80-7106-986-7.
- [3] GÁLOVÁ, Marie. Život v Korytné – kroje, zvyky, tradice. 1. Brno: CCB, spol., 2017.
- [4] VÁCLAVÍK, Antonín a Irena VOŠTOVÁ. Textil v lidové tvorbě. 2., dopl. vyd. Luhačovice: Irena Voštová ve spolupráci s nakl. Atelier IM, 2009, 383 s. ISBN 978-80-85948-71-4.
- [5] STRÁNSKÁ, Drahomíra. Lidové kroje v Československu. Díl I, Čechy. 1. vyd. Praha: J. Otto, 1949.
- [6] MOTLOVÁ, Milada. Průvodce lidovou kulturou. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5370-1.
- [7] DVOULETÝ, Michal. Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport, 2010. ISBN 978-80-254-7930-8.
- [8] ŠTĚPÁNOVÁ, Irena a Věra MÄRZOVÁ. Lidový oděv v Čechách 19. století. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.
- [9] PROVODOVSKÁ, Veronika. Řemeslo jak vyšitě. V Uherském Brodě: Muzeum Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-904525-7-2.

Elektronické zdroje:

- [10] Historie a současnost. In: *Korytná oficiální stránky* [online]. [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <http://www.korytna.cz/historie/>
- [11] Nivnické kroje. *Nivnice oficiální stránky obce* [online]. Nivnice [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <http://www.nivnice.cz/o-obci/nivnicke-kroje/>
- [12] How It's Made – Wooden Shoes. In: Youtube[online]. 05. 05. 2009 [cit. 2018-12-3]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=EgFEowH2Ue0>
- [13] KACEROVSKÁ, Soňa. Návrhářka Rajska se vrátila k folklóru. *Ona dnes* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: https://ona.idnes.cz/beata-rajska-folklor-na-modni-prehlidce-d9k-/modni-trendy.aspx?c=A161201_155438_modni-trendy_brv
- [14] Dospělý kroj Libora Komosného. In: *ICONIQ* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.iconiq.cz/dospely-kroj-libora-komosneho>
- [15] STULÍROVÁ, Markéta. Designérka Rochová lpí na moravské tradici. In: *Brněnský deník* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/kultura_region/designerka-rochova-lpi-na-moravske-tradici-20121018.html
- [16] Malováno nití (1.): staronová výšivka. In: *Fler* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.fler.cz/magazin/malovano-niti-1-staronova-vysivka-1401>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: První svaté přijímání, vlastní fotografie

Obr. 2: Výšivky z rukávců a límců Obr. 3: Cifrování na pánských kalhotách

dostupné z: PROVODOVSKÁ, Veronika. *Řemeslo jak vyšíté. V Uherském Brodě: Muzeum Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-904525-7-2.*

Obr. 4: Mapa

Dostupné z: DVOULETÝ, Michal. *Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport, 2010. ISBN 978-80-254-7930-8*

Obr. 5: současný kroj z Korytné Obr. 6: dětský kroj, vlastní fotografie

Dostupné z: DVOULETÝ, Michal. *Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport, 2010. ISBN 978-80-254-7930-8*

Obr. 7: Sukně Obr. 8: Fěrtůšek řadák, vlastní fotografie

Obr. 9: Tibét s tráčky Obr. 10: Fěrtůšek kordulák Obr. 11: Fěrtůšek tibét

Dostupné z: GÁLOVÁ, Marie. *Život v Korytné - kroje, zvyky, tradice. 1. Brno: CCB, spol., 2017.*

Obr. 12: Tráčky Obr. 13: Šorec, vlastní fotografie

Obr. 14: Kordula a rukávce, vlastní fotografie

Obr. 15: Mládenci z Korytné v krojích

Dostupné z: <http://www.korytna.cz/>

Obr. 16: Obuv ke kroji z oblasti Nivnicka

Dostupné z: PROVODOVSKÁ, Veronika. *Řemeslo jak vyšíté. V Uherském Brodě: Muzeum Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-904525-7-2.*

Obr. 17: Rochová Memory Obr. 18: Komosný M.ONA

Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/kultura_region/designerka-rochova-lpi-na-moravske-tradici-20121018.html, <https://www.iconiq.cz/dospely-kroj-libora-komosneho/>

Obr. 19: Belinda Marshal Obr. 20: Lauren DiCioccio Obr. 21: Maurizio Anzeri

Dostupné z: <https://www.fler.cz/magazin/malovano-niti-1-staronova-vysivka-1401>

Obr. 22: Koláž z krojů z Korytné

Obr. 23: Koláž inspirovaná dámským krojem

Obr. 24: Koláž inspirovaná pánským krojem

Obr. 25: První výšivky

Obr. 26: Část zkoušek – hledání formy výšivky

Obr. 27: Výběr nití na vyšívání

Obr. 28: Výběr kopyta

Obr. 29: Vizualizace modelu č. 1

Obr. 30: Vizualizace modelu č. 2

Obr. 31: Vizualizace modelu č. 3

Obr. 32: Výšivka na kabelce

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: PRVNÍ ZKOUŠKY A HLEDÁNÍ FORMY

PŘÍLOHA P II: VARIACE VÝŠIVEK

PŘÍLOHA P III: VARIACE VÝŠIVEK 2

PŘÍLOHA P IV: KRESEBNÉ NÁVRHY 1

PŘÍLOHA P V: KRESEBNÉ NÁVRHY 2

PŘÍLOHA P VI: KRESEBNÉ NÁVRHY 3

PŘÍLOHA P VII: NÁVRHY NA KABELKU

PŘÍLOHA P VIII: NÁVRHY NA VÝŠIVKU KABELKY

PŘÍLOHA P IX: ZKOUŠKY VÝŠIVKY NA KABELKU

PŘÍLOHA P X: FOTODOKUMENTACE – MODEL Č. 1

PŘÍLOHA P XI: MODEL Č. 1, VÝŠIVKA V PATĚ

PŘÍLOHA P XII: MODEL Č. 2

PŘÍLOHA P XIII: MODEL Č. 2

PŘÍLOHA P XIV: MODEL Č. 2 + VÝŠIVKA V PATĚ

PŘÍLOHA P XV: MODEL Č. 3

PŘÍLOHA P XVI: MODEL Č. 3 + KABELKA

PŘÍLOHA P XVII: MODEL Č. 2 + DOPLNĚK

PŘÍLOHA P XVIII: KABELKA

PŘÍLOHA P XIX: ŠABLONY 1

PŘÍLOHA P XX: ŠABLONY 2

PŘÍLOHA P XXI: ŠABLONY 3

PŘÍLOHA P I: PRVNÍ ZKOUŠKY A HLEDÁNÍ FORMY

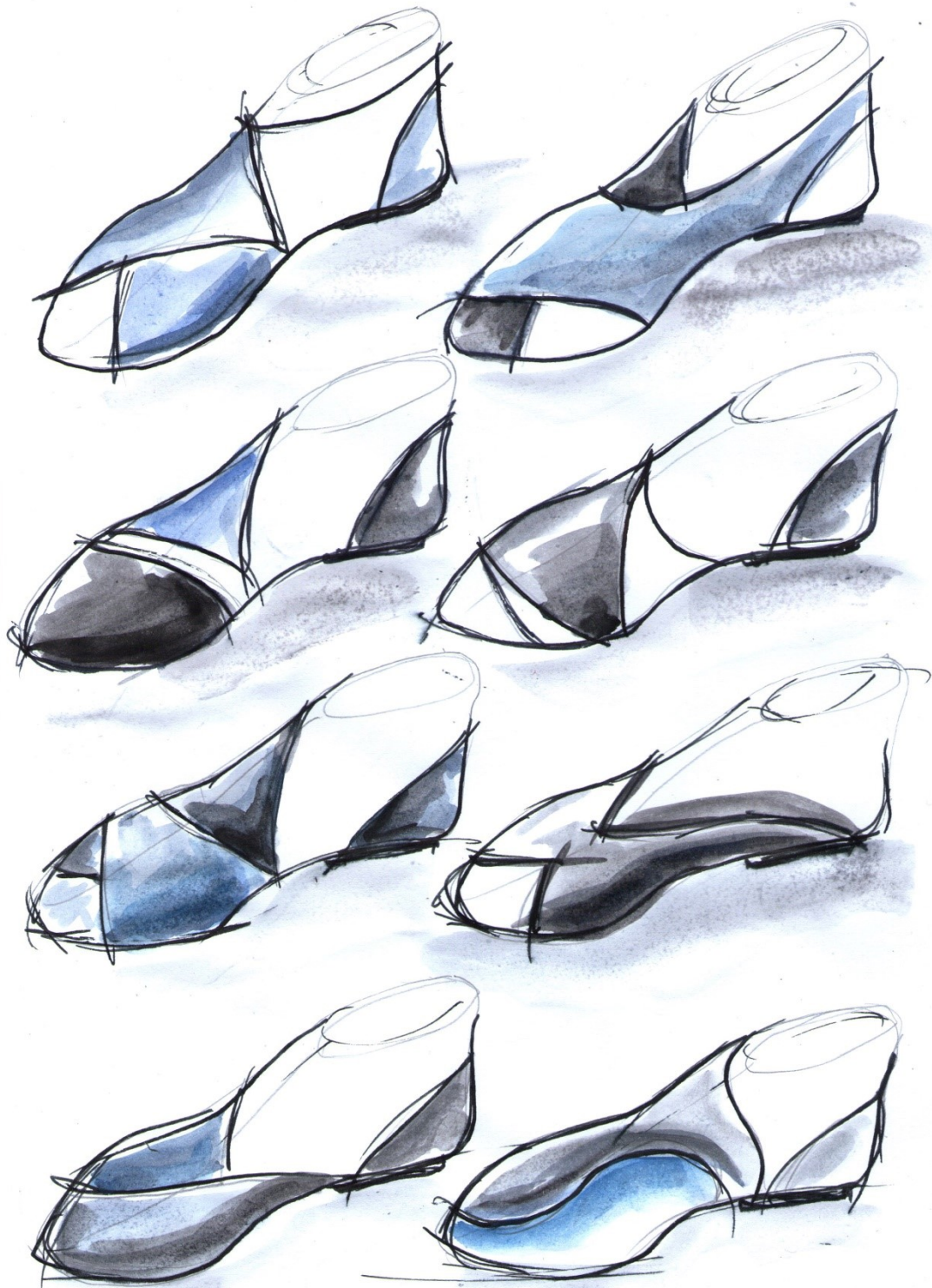
PŘÍLOHA P II: VARIACE VÝŠIVEK

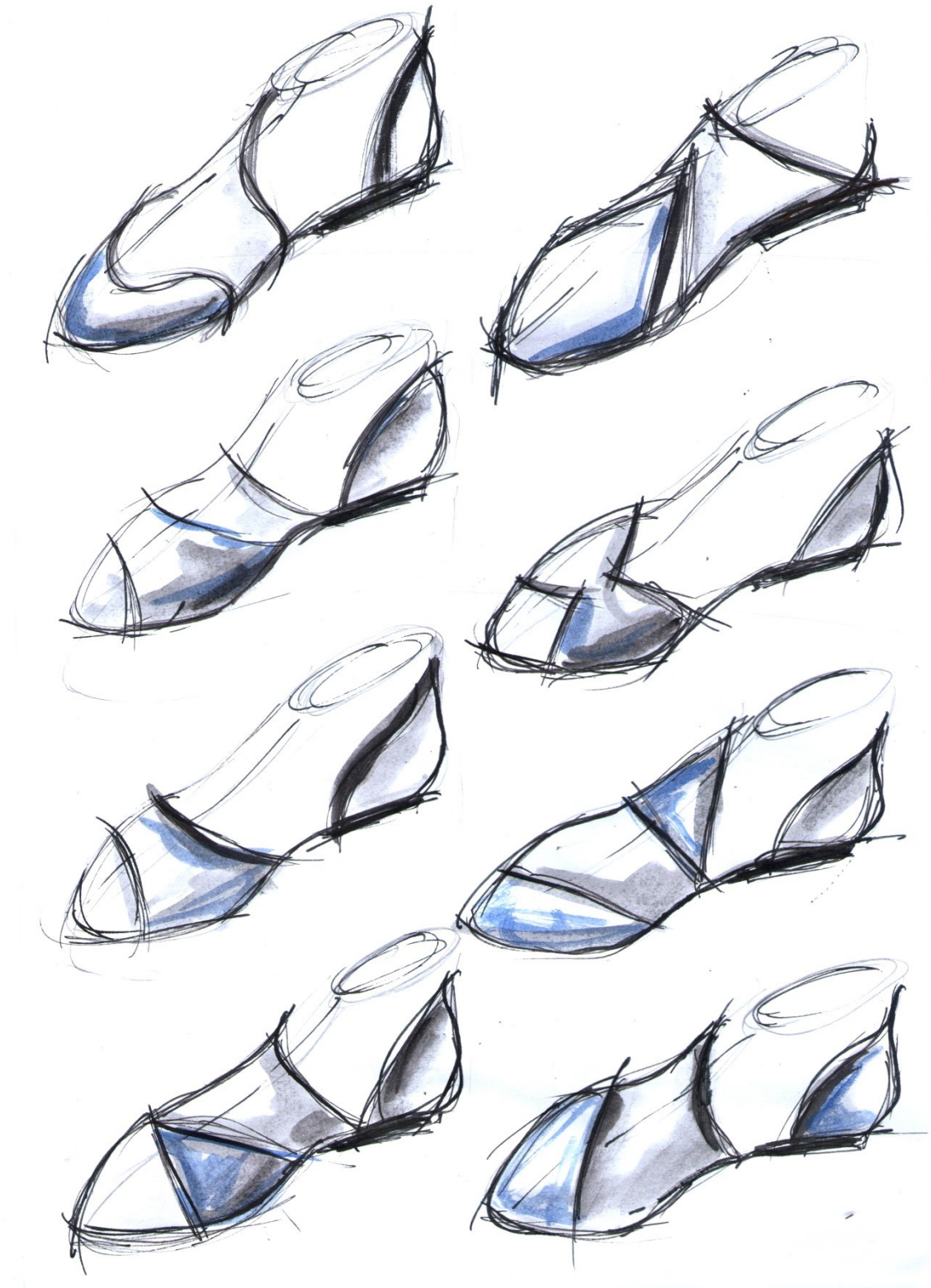
PŘÍLOHA P III: VARIACE VÝŠIVEK 2

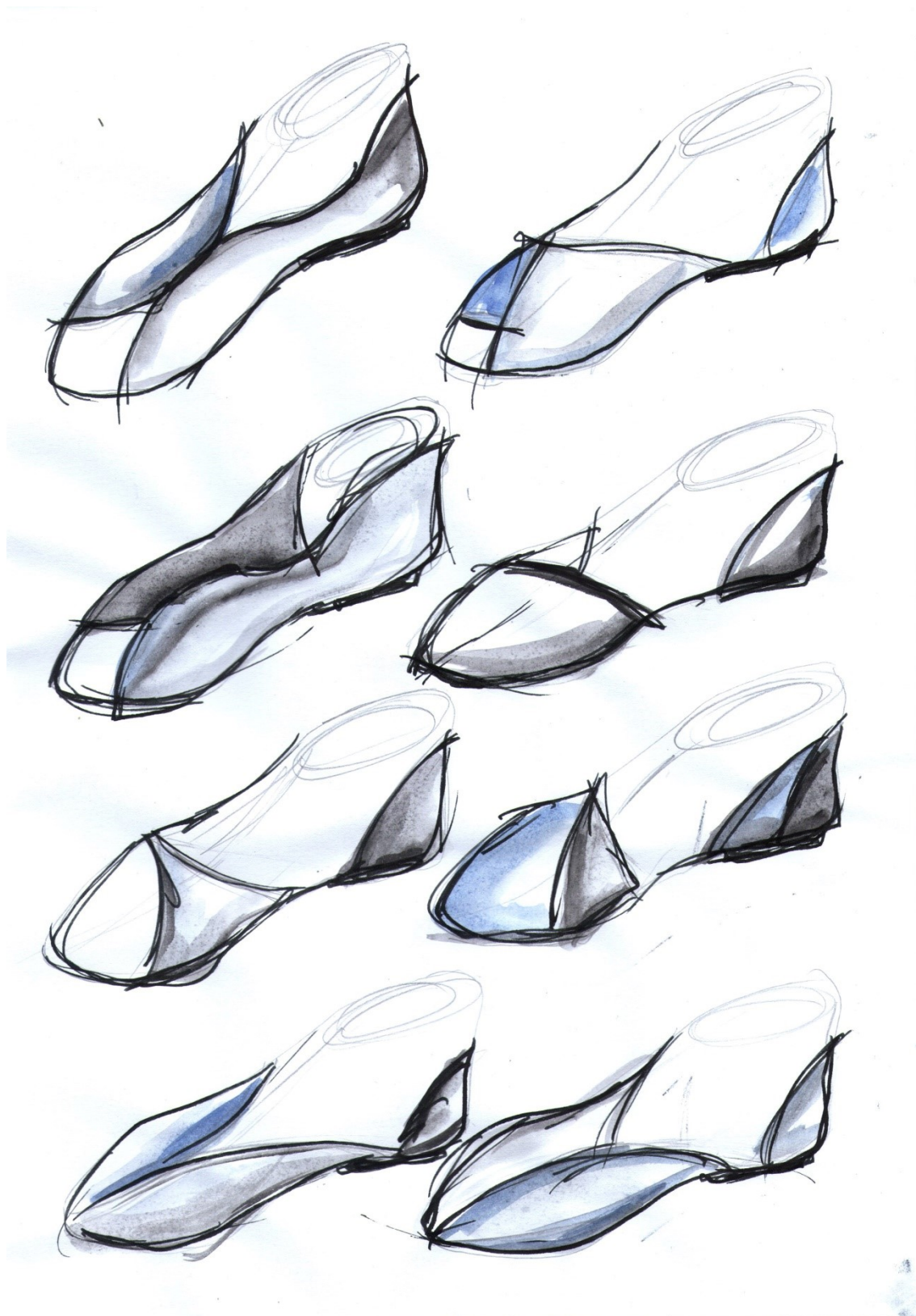
PŘÍLOHA P IV: KRESEBNÉ NÁVRHY 1

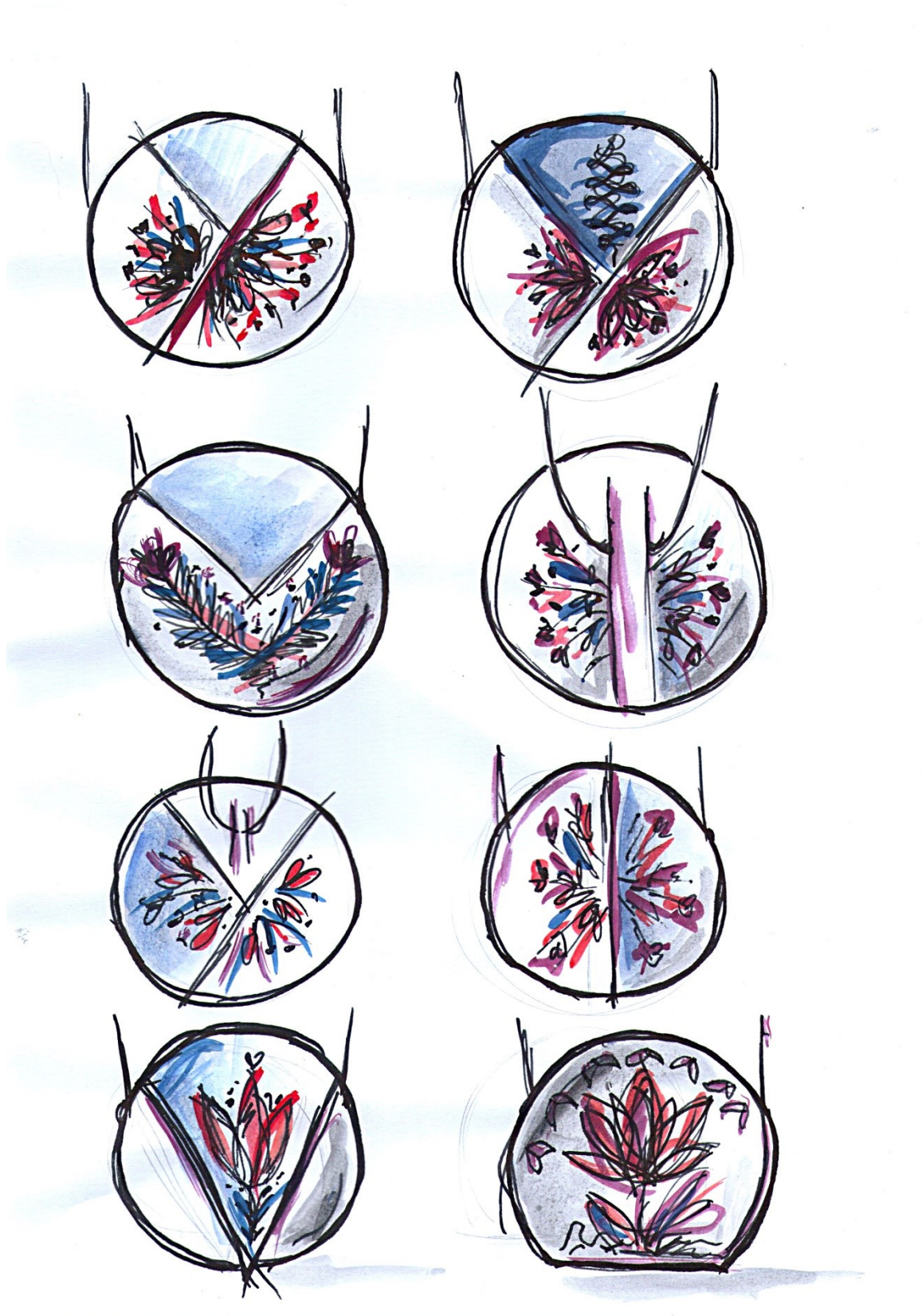
PŘÍLOHA P V: KRESEBNÉ NÁVRHY 2

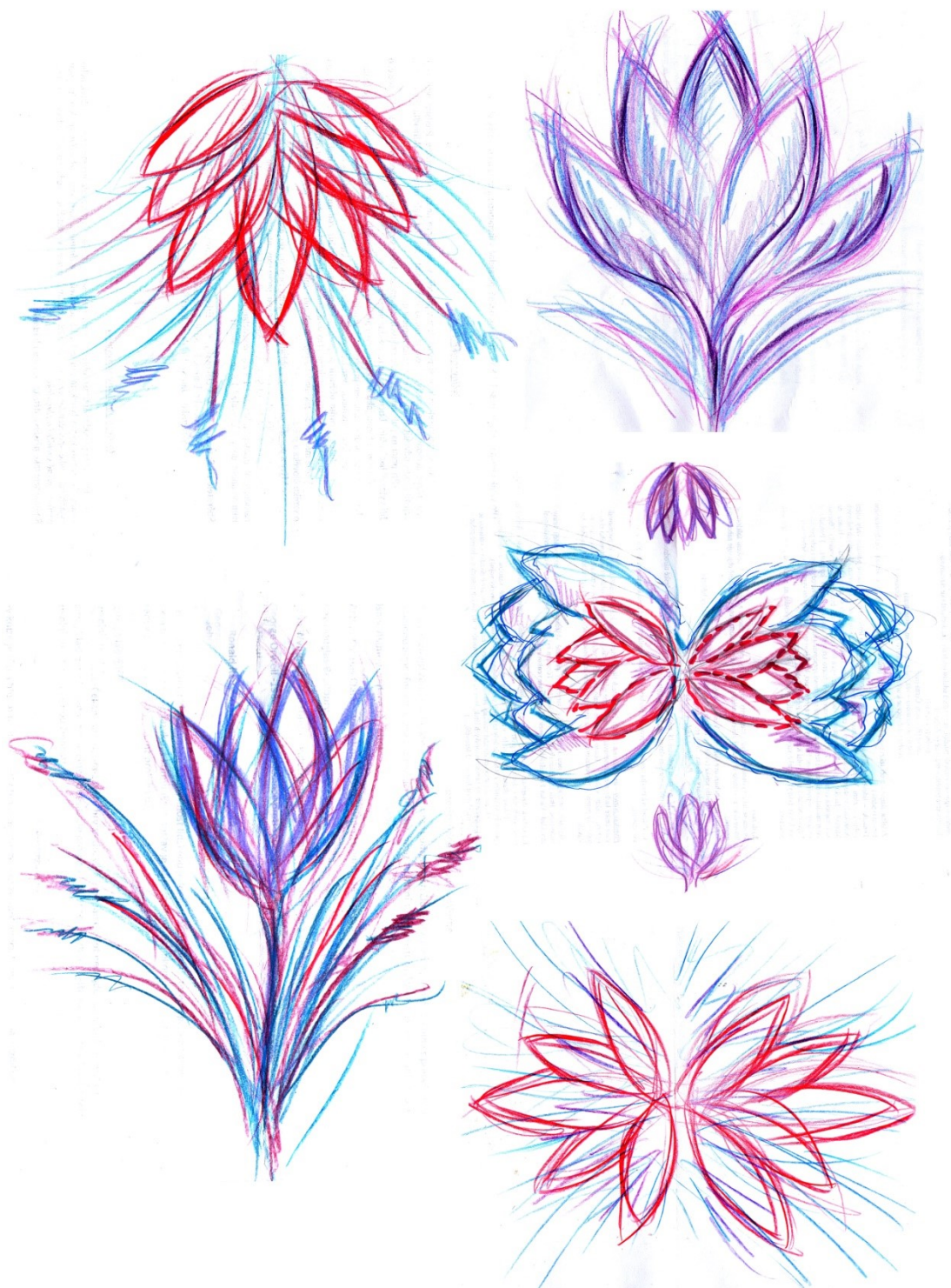
PŘÍLOHA P VI: KRESEBNÉ NÁVRHY 3

PŘÍLOHA P VII: NÁVRHY NA KABELKU

PŘÍLOHA P VIII: NÁVRHY NA VÝŠIVKU KABELKY

PŘÍLOHA P IX: ZKOUŠKY VÝŠIVKY NA KABELKU

PŘÍLOHA P X: FOTODOKUMENTACE – MODEL Č. 1

PŘÍLOHA P XI: MODEL Č. 1, VÝŠIVKA V PATĚ

PŘÍLOHA P XII: MODEL Č. 2

PŘÍLOHA P XIII: MODEL Č. 2

PŘÍLOHA P XIV: MODEL Č. 2 + VÝŠIVKA V PATĚ

PŘÍLOHA P XV: MODEL Č. 3

PŘÍLOHA P XVI: MODEL Č. 3 + KABELKA

PŘÍLOHA P XVII: MODEL Č. 2 + DOPLNĚK

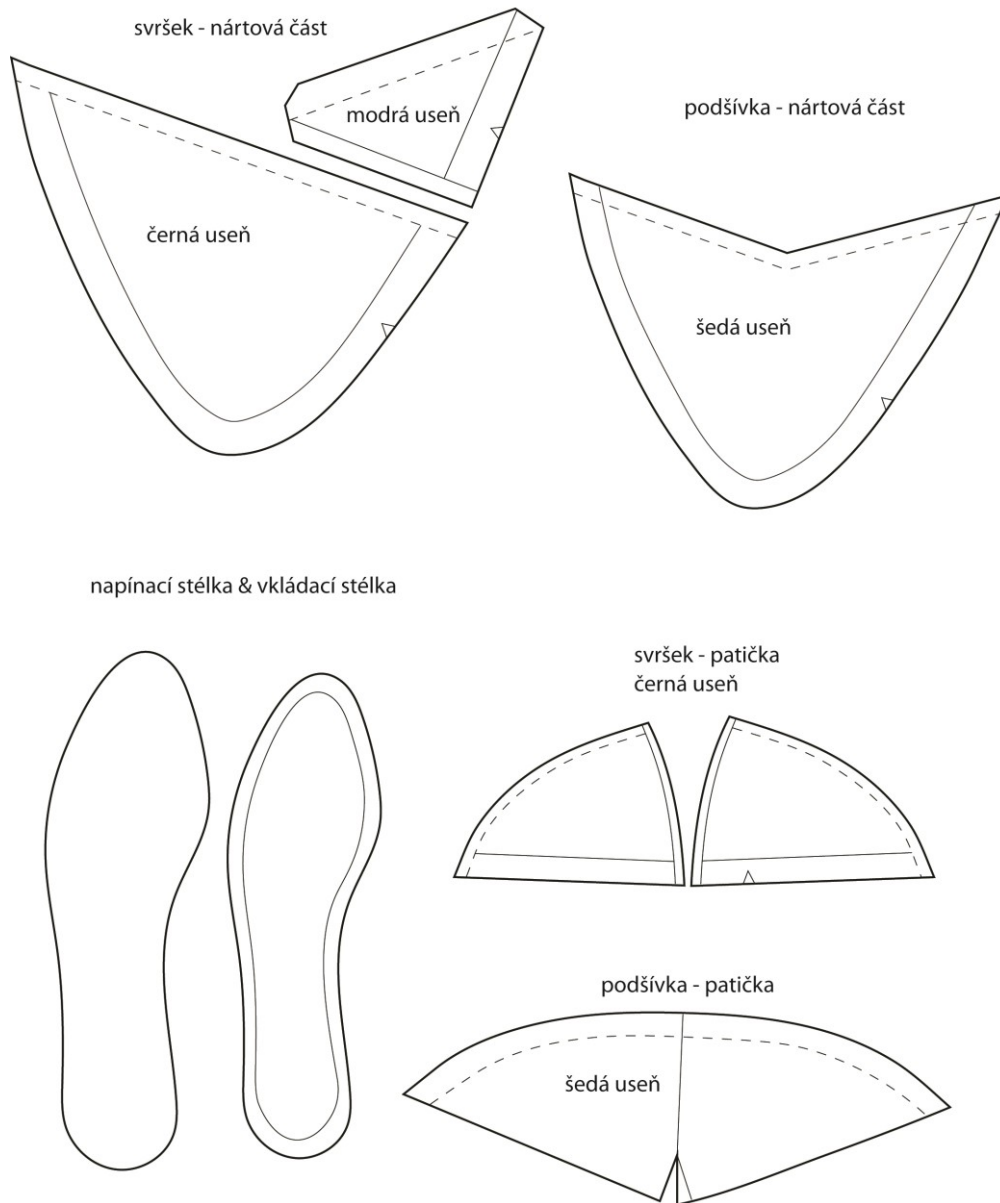

PŘÍLOHA P XVIII: KABELKA

PŘÍLOHA P XIX: ŠABLONY 1

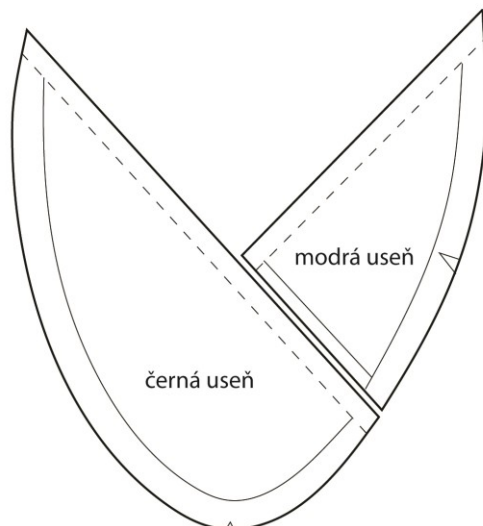
Šablony - model č. 1:

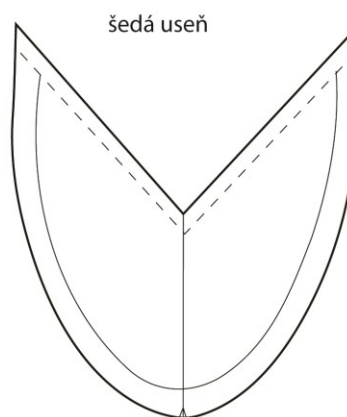
PŘÍLOHA P XX: ŠABLONY 2

Šablony - model č. 2:

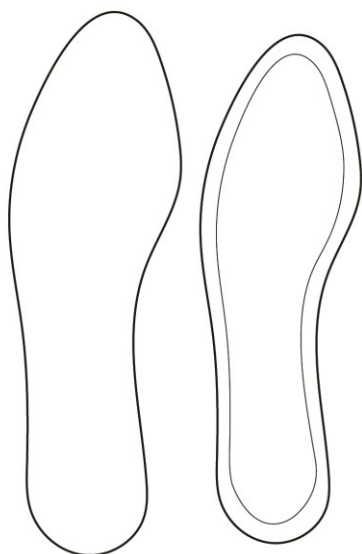
svršek - nártová část

podšívka - nártová část

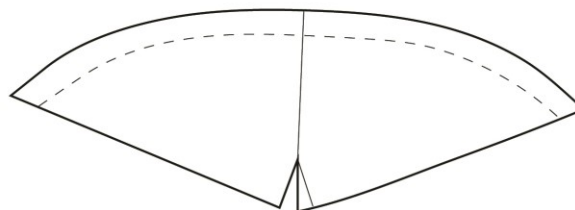
napínací stélka & vkládací stélka

svršek - patička
černá useň

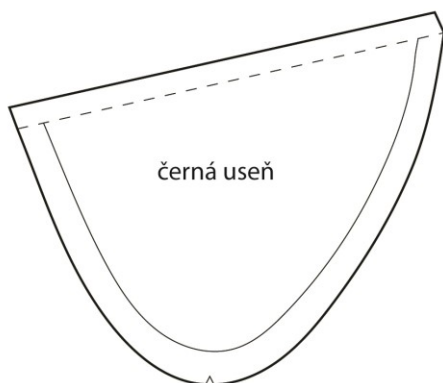
podšívka - patička
šedá useň

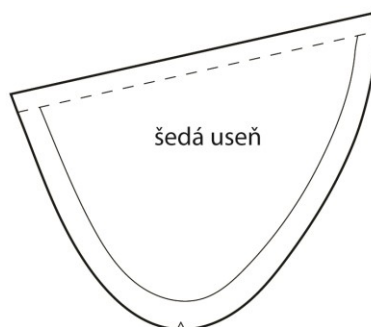
PŘÍLOHA P XXI: ŠABLONY 3

Šablony - model č. 3:

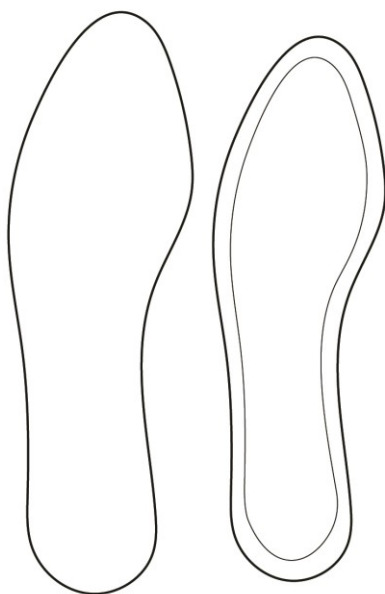
svršek - nártová část

podšívka - nártová část

napínací stélka & vkládací stélka

svršek - patička
černá useň

podšívka - patička
šedá useň

